

5. Національна доктрина реформування агропромислового комплексу України // Економіка АПК. – 2011. – №4. – С. 3 – 6.

6. Геєць В. Ліберально – демократичні засади: курс на модернізацію України / В.Геєць // Економіка України. – 2010. – №3. – С. 4 – 20.

7. Мельник Т. М. Інституційні чинники економічного розвитку / Т. М. Мельник // Вісник Донецького національного університету: сер. В: Економіка і право. Вип. 2. Т. 1. – 2010. – С. 245 – 251.

8. Орликівський М. О. Еволюційний процес зміни визначення поняття «стратегія» в економічній літературі / М. О. Орликівський // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 54 – 57.

9. Пасхавер Б. Збитки годувальника / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2011. - №3. – С. 46 – 56.

Рецензент: д.е.н., професор Губенко В.І.

УДК 658.155.2:334.716

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ

Троян А.В., к.е.н., Гавриш А.О., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглянуто основні проблеми, що виникають при розподілі прибутку, виявлено основні фактори тінізації вітчизняної економіки, запропоновано шляхи оптимізації управління прибутком з метою оптимального забезпечення задоволення інтересів підприємців та держави.

The main problems arising from the distribution of profits, the main factors are shadowing the domestic economy, the ways of optimizing profit management to ensure optimum satisfaction of the interests of entrepreneurs and the state.

Постановка проблеми. В сучасних умовах прибуток є основним показником, що характеризує ефективність діяльності будь-якого підприємства, є джерелом його самофінансування та забезпечення розширеного відтворення. Однак, поряд з цим, чи не найважливіше значення має соціальна функція прибутку. Саме прибуток виступає джерелом формування фінансових коштів бюджетів різних рівнів, за рахунок нього держава має змогу здійснювати свою діяльність щодо дотримання певних соціальних стандартів для населення, виконувати свою роль з приводу захисту ринків від проявів монополізму, забезпечення рівних умов для всіх учасників виробництва. Прибуток виступає джерелом задоволення потреб суспільства, основою економічного розвитку будь-якої країни, запорукою її стабільності та процвітання. Все це зумовлює актуальність теми дослідження і необхідність переосмислення існуючої системи розподілу прибутку між підприємствами та державою з метою уникнення протиріч між ними та оптимізації руху капіталу всередині країни.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти розподілу прибутку підприємств розглянуті в працях таких науковців як М.Д. Білик, І.О. Бланка, Л.Д. Буряка, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва,

І.В. Зятківського, О.Р. Квасовського, В.Г. Лінника, В.О. Мец, В.М. Опаріна, О.О. Орлова, А.М. Поддєрьогіна, Г.Г. Кірейцева, П.Т. Саблука та ін.

Серед західних економістів дослідження прибутку знайшло відображення у роботах Ф. Кене, А. Бабо, В. Петті, А. Сміта, Д. Рикардо, К. Маркса, А. Маршалла, Л. Р. Брейлі, Є. Брігхема, Л. Гапенські, А. Гропеллі, К. Друрі, Б. Коласса, С. Майєрса, Є. Нікбахта, С. Росса, Р. Холта та ін.

Постановка завдання. Оптимізувати існуючу систему розподілу прибутку для оцінки реального податкового навантаження на вітчизняні підприємства та пошуку шляхів покращення їх фінансового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етап розподілу прибутку характеризується виконанням однієї з найважливіших його функцій, а саме – соціальної. В цьому виражається його важливе значення не тільки для підприємства, а й для держави та суспільства в цілому. Учасниками розподілу прибутку є саме підприємство (чистий прибуток), держава (податкові платежі) та інші представники ринку (пені, штрафи, неустойки).

Сучасна концепція управління прибутком виділяє об'єктом розподілу між підприємством та державою бухгалтерський прибуток (суму прибутку від усіх видів діяльності фірми: операційної, інвестиційної, фінансової та надзвичайної), а точніше, бухгалтерський прибуток визначений з метою оподаткування, що не завжди є одним і тим же. Головною відмінністю бухгалтерського та оподаткованого прибутку є правила визнання доходів та витрат, що призводить до виникнення тимчасових податкових різниць. Однак, з введенням нового податкового кодексу, ці відмінності практично знівельовалися, що є безумовно позитивним кроком з точки зору уніфікації податкового та бухгалтерського обліку [1, с. 112].

Як правило, більшість науковців схиляються до того, що на етапі розподілу можливості підприємства значно обмежені існуючим законодавством, заздалегідь затвердженими податковими ставками і зводяться лише до контролю за платіжною дисципліною для уникнення нарахування різноманітних штрафів, джерелом сплати яких є прибуток.

Інші, визначаючи можливість підприємства впливати на суму оподаткованого прибутку, виділяють такі шляхи його зменшення як управління амортизацією основних засобів та нематеріальних активів, а також методи оцінки запасів [2, с. 115]. На нашу думку, ці заходи є ефективними лише в плані короткострокового відтермінування податкових платежів, але не можуть якимось чином змінити суму оподаткованого прибутку в довгостроковому періоді. Таким чином, можна лише створити тимчасову різницю між сумою прибутку в бухгалтерському та податковому обліку, яка знівельується протягом тривалого проміжку часу. Очевидно, що застосування таких методів є доцільним тільки в тому разі, якщо на підприємстві сформувався тимчасовий дефіцит обігових коштів.

Ще однією можливістю впливу на податкові платежі можуть слугувати різноманітні спрощені системи оподаткування та передбачені законодавством податкові пільги. Саме тому керівництву фірми потрібно постійно слідкувати за законодавством з метою виявлення сприятливих для себе змін, що

можуть призвести до зменшення податкових платежів або навпаки, в разі, якщо такі зміни є несприятливими – з метою запобігання порушення законодавства для зменшення можливих штрафів та неустойок. Варто зазначити, що більшість науковців негативно відноситься до спрощених систем оподаткування, так як вони не знайшли практичного застосування в жодній з розвинених країн. Так Воронкова О.М. писала: «Досвід розвитку оподаткування в європейських країнах підтвердив, що ідея єдиного податку надумана і практично нездійсненна. Багатозначна сукупність податків дає змогу не тільки більшою мірою охопити всі можливі джерела оплати, запобігти ухиленню від оподаткування, урахувати платоспроможність платників податків, а й оптимізувати їх регулюючий вплив на економічні відносини в країні» [3, с. 118].

Такі вузькі можливості впливу фінансового менеджера на розподіл прибутку пояснюються тим, що, на наш погляд, існуюча система управління прибутком передбачає розподіл його між підприємством, державою та іншими учасниками ринку лише за допомогою податку на прибуток та штрафів, неустойок. Якщо поглянути на розподіл прибутку з економічної точки зору, то очевидним є те, що фактично об'єктом цього розподілу є не тільки прибуток до оподаткування, а й вся додана вартість створена на підприємстві.

Так, І.О. Бланк поділяв всі податки та збори на три групи [4, с. 160]:

1) Податки та збори, що включаються до ціни товару (податок на додану вартість, акцизні збори та митні платежі).

2) Податки та збори, що відносяться до собівартості продукції (відрахування до фондів соціального страхування, податок на рекламу).

3) Податки та збори, що сплачуються за рахунок прибутку підприємства (податок на прибуток).

Джерелом сплати усіх цих податків є додана вартість, грошовим вираженням якої і є прибуток [5, с. 122], а отже стадія його розподілу повинна враховувати не тільки сплату податку на прибуток, а й податків першої та другої групи, за допомогою яких держава в завуальованій формі також привласнює частину прибутку підприємств.

Візьмемо для прикладу середньостатистичне українське підприємство за даними Держкомстату у 2011 році [6]. Фірма спеціалізується на виробництві певного виду продукції, і реалізовує її одиницю за ціною 120 грн. з ПДВ. Середня рентабельність українських підприємств у 2011 році складала 2%, отже собівартість одиниці продукції складе приблизно 98 грн. В структурі собівартості 79,5% становлять матеріальні витрати, 2,7% – амортизація, 6% - витрати на оплату праці, 2,2% - відрахування на соціальні заходи і 9,6% - інші операційні витрати. Розрахунки з обчислення рівня податкового тиску на підприємства виходячи з цих даних за номінальної та реальної системи розподілу наведені в табл. 1.

Як видно з даних таблиці, за номінальною системою розподілу прибутку вітчизняні підприємства у 2011 році сплатили в бюджет 23% прибутку. Однак, реально частка доданої вартості створеної на підприємствах в 2011 році, що була перерахована до бюджету склала 77,01%.

**Розрахунок податкового тиску середньостатистичного
українського підприємства за 2011 рік**

Показник	Номинальна система розподілу прибутку	Реальна система розподілу прибутку
Дохід (виручка) від реалізації продукції	120,00	120,00
Податкове зобов'язання з ПДВ	20,00	20,00
Чистий дохід	100,00	120,00
Собівартість продукції	98,00	113,30
в т.ч. матеріальні витрати	77,91	77,91
амортизація	2,64	2,64
витрати на оплату праці	5,88	5,88
відрахування на соціальні заходи	2,16	2,16
інші операційні витрати	9,41	9,41
Податковий кредит з ПДВ	17,46	17,46
Прибуток до оподаткування	2,00	6,70
Податок на прибуток	0,46	0,46
ПДВ до сплати	-	2,54
Відрахування на соціальні заходи	-	2,16
Всього податкових платежів	0,46	5,16
Чистий прибуток	1,54	1,54
Коефіцієнт податкового тиску, %	23,00	77,01

Науковці і практики для мотивування погіршення фінансового стану підприємств повсякчас звертаються до залежності між ставками податків і податковими надходженнями до бюджету, яка в свій час була описана професором А. Лаффером («крива Лаффера»). Згідно його концепції, держава, з метою підтримки виконання своїх функцій, не може привласнювати у будь-якій формі більше третини прибутку підприємства. При збільшенні цієї частини настає скорочення надходжень до державного бюджету [7, с. 160].

Це твердження повністю підтверджується розрахунками таблиці 1 і теперішньою ситуацією економіки України. Згідно даних Національного інституту стратегічних досліджень в 2011 році обсяг тіньової економіки склав 34% від ВВП [8, с. 5]. Тобто, можна зробити висновок, що через високий рівень реального податкового тиску вітчизняні підприємства змушені тікати в тінь.

Використання при управлінні прибутком запропонованої нами системи розподілу дозволить керівництву українських підприємств оцінити реальне податкове навантаження в тій чи іншій галузі народного господарства, перспективи ведення підприємницької діяльності, визначити основні фактори, що впливають на масу чистого прибутку, що залишається у розпорядженні суб'єкта господарювання, а також дасть змогу державі переглянути засади податкової політики в бік її лібералізації з метою покращення стану вітчизняної економіки та збільшення надходжень до бюджету.

Висновки. З розподілом прибутку пов'язане виконання ним однієї з найважливіших функцій, а саме, соціальної. Реальні пропорції розподілу прибутку між підприємством та державою є визначальним фактором тінізації

економіки, індикатором задоволення інтересів господарюючих суб'єктів, органів державної влади та суспільства в цілому. Вітчизняна податкова система потребує негайної оптимізації задля зменшення рівня податкового тиску, що дасть змогу не тільки покращити фінансовий стан українських підприємств, а й підвищити надходження до державного бюджету за допомогою поступового виходу економіки країни з тіні.

Література:

1. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, N 15-16, N 17
2. Управління прибутком банку: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 136 с.
3. Воронкова О.М. Трансформація системи оподаткування в Україні // Фінанси України. – 2000. - №1. – С.118
4. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: НИКА-Центр, 1998. – 544 с.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Капитал. Соч., Т.25. ч.1. – М.: Госполитиздат, - 1961. – 784 с.
6. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: Монографія. – Тернопіль. Економічна думка. – 2000. – 214 ст.
8. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання. – К.: НІСД, 2011. - 31 с.

Рецензент: д.е.н., професор Шкільов О.В.

УДК 330.46:631.11:630*8

ЛІСОВІ РЕСУРСИ: ЇХ СТАН ТА МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Галаєва Л.В., к.е.н., доцент, Ільїна О.В., магістрант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розглядається сучасний стан лісового господарства України та обґрунтовується необхідність застосування економіко-математичних методів і моделей для його ефективного функціонування.

It is the review of current state the forestry in Ukraine and prerequisites the necessity for the further enlargement of the economic-mathematic methods and models field of application in forestry.

Постановка проблеми. Лісові ресурси посідають одне з чільних місць в ресурсній базі економіки України і є головним чинником екологічної рівноваги. Останніми роками спостерігається тенденція до збільшення попиту на природні ресурси, зокрема лісові, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, при щорічному зменшенні їх запасів, зниженні якості.

У сучасних умовах, коли перед нашою країною і всією світовою спільнотою гостро постало питання вирішення екологічних проблем, застосування економіко-математичних методів і моделей для оптимізації використання лісових ресурсів, що зумовить покращення екологічного стану навколишнього середовища, стає особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку економіко-математичних моделей оптимізації та управління лісовим госпо-